

El conflicte entre israelians i palestins després d'Arafat

l'èsser Arafat ha estat una figura cabdal en la història recent de l'Orient Pròxim, venerada i odiada a parts iguals. Mentre que per als uns ha estat un heroi que resisteix els cops israelians, per a molts altres ha estat un dels principals culpables de la situació a la zona. Amb la seua desaparició de la vida pública s'obren alguns interrogants.

En contra d'allò que comunament es pensa, la desaparició d'Arafat de la vida política no obre un buit de poder en l'Autoritat Nacional Palestina (ANP), simplement perquè no té cap poder semblant al que se li suposa a un govern autònom. En els darrers tres anys, des de la seua reclusió a Ram Al·lah, el president palestí pràcticament no tenia més poder que el simbòlic, derivat del seu històric lideratge de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP). De manera que qualsevol biografia política d'Arafat sol ser també un retrat de l'OAP, almenys de la seua direcció política. De fet, el seu personalisme, àmpliament conegut, no permet fer-ne una altra lectura.

Emparat amb el mantell del lideratge carismàtic, Arafat ha estat un líder nacionalista, però també, i sobretot, populista. El seu discurs interclassista pretenia abastar-ho tot, no deixar cap sector de la societat palestina –tant de la diàspora com sota l'ocupació– fora del projecte de construcció nacional. Durant molts anys va romandre solter, deixant que circulara la llegenda que era “casat amb Palestina”, a qui es lliurava dia i nit, en cos i en ànima. Però va acabar casant-se amb una jove de família cristiana. Va ser un missatge d'integració a aquesta minoria religiosa en la societat palestina, en un moment de creixent reislamització social i emergència política dels moviments islamistes, en particular, de Hamàs (el Moviment de Resistència Islàmica).

Arafat s'ocupava tant de l'alta com de la baixa política, tant de l'estratègia com de la tàctica. Alguns li retreien que endinsant-se en la tàctica s'oblidava de l'estratègia. Altres consideraven que era un gran mestre de la tàctica política, del regateig en curt, però que no tenia les habilitats necessàries per dissenyar l'estratègia, mantenir-la i fer-la avançar. En els últims temps, des que va accedir a la presidència de l'Autoritat Nacional Palestina (ANP) a mitjan anys noranta, els seus successius governs han estat objecte de nombroses crítiques; en concret, creixent autoritarisme, malversació de fons públics i caos administratiu. La seua popularitat ha registrat importants caigudes entre la societat palestina. Però també ha sabut recuperar-la, sobretot quan els EUA i Israel l'han posat entre l'espasa i la paret. De fet, els últims sondejos electorals, realitzats pel Palestinià Center for Policy and Survey Research al juny del 2004, li atorgaven una intenció de vot a la presidència de l'ANP del 54%, molt lluny del suport a qualsevol altre possible candidat (entorn del 2% com a màxim).

L'OAP d'Arafat es va endinsar en un procés de pau molt desequilibrat a principi dels anys noranta, en què havia d'acceptar les condicions exigides per l'altra part, però sense obtenir pràcticament cap de les contrapartides compromeses o suposades en les negociacions. El procés d'Oslo s'ha caracteritzat per la asimetria entre les parts negociadores, per la mediació parcial dels EUA i per l'absència d'un principi rector que fixara clarament

La seua figura sobreviurà el pas del temps. Serà jutjat amb severitat pels israelians i amb indulgència pels palestins i àrabs, fins i tot pels que el titllaren d'autoritari, cabdill i possibilista.

els seus objectius. Dit d'una altra manera: primer, Israel negocia des de la posició de força de la potència militar ocupant, mentre que els palestins ho fan des de la posició de debilitat de la població ocupada, amb escàs o nul marge de maniobra. Segon, Washington ha reemplaçat el paper de les Nacions Unides en la mediació internacional; no permet la intromissió d'altres actors internacionals, excepte la Unió Europea –i això perquè aporte fons econòmics i carregue amb algunes pesades i simbòliques gestions–; i, al mateix temps, continua ajudant incondicionalment i cegament el seu aliat israelià amb l'exercici del veto en el Consell de Seguretat de l'ONU. Finalment, les negociacions han patit una perjudicial ambigüïtat perquè no han fixat quin és el seu destí: resoldre d'una vegada per sempre el conflicte. És a dir, posar fi a l'ocupació militar del territori palestí conquistat al juny del 1967 (la franja de Gaza, Cisjordània i Jerusalem oriental) i atorgar la independència de Palestina, amb la formació d'un estat sobirà i viable (amb continuïtat territorial).

La pregunta és per què l'OAP d'Arafat es va embranchar en un procés negociador tan desequilibrat, sense cap contrapès regional ni internacional que ree-

quilibrara la asimetria de forces? Bàsicament perquè, segons el desaparegut primer ministre israelià Isaac Rabin, assassinat per un jueu ortodox el 1995, "l'OAP que va negociar a Oslo no era ni l'ombra del que va ser". Certament, l'OAP de la postguerra freda i de la postguerra del Golf estava internacionalment i regionalment molt debilitada, havia desaparegut el contrapoder soviètic a la creixent hegemonia nord-americana en la regió, i els països de la península Aràbiga li van retirar el seu suport econòmic per la seua ambigua posició durant la guerra del Golf, el 1991. A més, en els territoris ocupats el seu lideratge s'enfrontava amb el repte de l'auge del moviment islamista; i es veia amb recel el protagonisme adquirit per les elits

**Teòricament
era ell l'obstacle
que impedia
reprendre
les negociacions**

polítiques de l'interior a cavall de la primera Intifada (particular fixació d'Arafat va ser el desaparegut Faisal al-Husseini). Evidentment, tot el que es diga d'Arafat i del balanç del seu lideratge ha de prendre també molt en compte la naturalesa del seu contrincant, Israel, i la del seu principal suport en les relacions internacionals, els EUA. Això no significa immunitzar contra les crítiques la gestió política d'Arafat al capdavant de l'OAP i l'ANP, només la contextualitza.

No es poden personalitzar els conflictes internacionals, però tampoc no es pot negar el paper que hi representen els líders. El panorama de la controvèrsia entre palestins i israelians després d'Arafat no significa el caos, però tampoc la clau del paradís. Les reticències israelianes (i nord-americanes) cap al líder palestí no tenen a veure tant amb la seua personalitat com amb la seua negativa a firmar les condicions de la capitulació palestina imposades per Israel a Camp David al juliol del 2000. A partir de llavors es va desfermar una campanya internacional, de firma israelo-nord-americana, contra el líder palestí, a qui es va desqualificar com a "interlocutor vàlid" per prosseguir les negociacions. Teòricament, l'obstacle que impedia reprendre les negociacions era Arafat, i ara que ha desaparegut es podran reactivar. Serà, per tant, qüestió de temps tornar a comprovar on i qui són els obstacles a la pau en l'Orient Pròxim.

El problema que es planteja ara és qui deu atorgar validesa a l'interlocutor palestí: els mateixos palestins, o bé els dirigents israelians i nord-americans? Sospitem que la *validesa* de l'interlocutor palestí dependrà molt més del vistiplau de Tel Aviv i de Washington, que no de la societat palestina, almenys de moment. Val la pena recordar que Arafat, a més de la seua legitimitat històrica al capdavant de l'OAP, també comptava amb la legitimitat democràtica, al cap i a la fi va ser triat democràticament com a president de l'ANP al gener del 1996, sota supervisió internacional. Difícilment es trobarà un altre líder en la regió amb les mateixes credencials, independentment del balanç que es realitze de la seua trajectòria. No obstant això, la lluita per la successió del lideratge palestí

va començar molt abans que Arafat entrara en coma a París: alguns ja el consideraven llavors –el 1996– un cadàver polític, perquè ja no tenia el vistiplau israelià ni nord-americà, i pel seu confinament a Ram Al·lah. De fet, la temptativa de revolta contra l'ANP a Gaza el passat mes de juliol va mostrar el rostre d'algun candidat a la successió.

En definitiva, la pilota està ara del costat israelià i nord-americà. En realitat,

ha estat durant tot el temps del seu costat. El problema és si volen jugar i fer partícips els palestins del seu joc, encara que aquests no tinguen precisament un club de primera divisió. Dit d'una altra manera: els que poden traure del compromís la regió (Israel i EUA) no volen fer-ho, i els que volen (palestins i nombrosos estats membres de la UE i de la societat internacional), no poden. La reelecció de George W. Bush no vaticina

na res de bo ni de nou. El primer ministre israelià, Ariel Sharon, continua disposant de llum verd per a imposar el que entén que hauria de ser la resolució del conflicte. Per això, la desaparició d'Arafat no significarà la fi de la resistència palestina a l'ocupació del seu territori.

José Abu-Tarbush

Professor de Sociologia de la Universitat de La Laguna (Tenerife)

Una vida eterna

La biografia d'aquest personatge està farcida d'episodis de transcendència històrica des que el 1959 va contribuir a fundar Al-Fatah. Guerres, intifades, expulsions, atemptats suïcides... han marcat la seva trajectòria personal i política en una identificació gairebé absoluta entre Arafat i l'OAP.

Les principals fites de la vida de Iàsser Arafat són les del poble palestí des de la tragèdia de 1948: la creació de l'estat d'Israel. En els moments crítics (les expulsions de 1948, les guerres de 1967 i del Líban, el Setembre Negre, les dues intifades, els atacs sirians, la guerra del Golf) i en els efímers segons d'esperança (acords d'Oslo, creació de l'Autoritat Nacional) dels palestins, Arafat n'és el protagonista. Una biografia semblant a la d'altres dirigents anticolonials en què la seva vida es confon amb la del moviment que ha creat. Arafat és sinònim d'Al-Fatah i de l'Organització d'Alliberament de Palestina (OAP), com Ho Chi Minh ho va ser de la resistència vietnamita a les presències francesa i nord-americana, i Mao Zedong, del Partit Comunista de Xina. Un personatge que sobreviurà el pas del temps, com ha passat amb el vietnamita i el xinès, i que serà jutjat amb severitat pels seus detractors i amb indulgència per palestins i àrabs, fins i tot per aquells que en vida el van titllar d'autoritari, cabdill i possibilista.

Sobre la seva vida abans de ser pública, quan contribueix a fundar Al-Fatah, el 1959, se'n sap ben poc. El menyspreu d'Arafat per les qüestions terrenals, que el faran dir durant anys que estava "casat amb Palestina", i les exigències de la clandestinitat expliquen els buits i les contradiccions en una biografia que

comença el 24 d'agost de 1929, data del seu naixement. Aquí trobem el primer dubte: mentre que la biografia oficial assegura que va ser a Jerusalem, alguns estudiosos defensen que va ser al Caire. No hi ha discussió, en canvi, en el fet que era fill d'un familiar dels Al-Husseini, coneguts no solament pels diners sinó per la seva activitat política durant el mandat britànic sobre Palestina.

L'ambient familiar el marca. En això no es diferencia de qualsevol nen. Arafat creix en una família profundament creient, que es deixa seduir per la prèdica dels Germans Musulmans, i nacionalista, que en aquells moments és el mateix que anticolonialista. I, com a fill de bona família, estudia a la Universitat del Caire, una ciutat cosmopolita que comparteix amb Bagdad la capitalitat cultural del món àrab. Torna del Caire a Palestina a corre-cuita el 1948, per unir-se als grupuscles de la resistència que volen impedir la creació de l'estat d'Israel. És desarmat, però no pels israelians, sinó per les tropes àrabs que han envaït el país després de la proclamació de l'estat d'Israel per Ben Gurion, el 14 de maig de 1948.

L'experiència ha estat molt dura. En ser desarmat pels mateixos àrabs, Arafat aprèn que la sort dels palestins no passa pels dirigents àrabs, sinó per les seves pròpies mans. Arafat creu que els líders àrabs volen controlar el moviment palestí per utilitzar-lo d'acord amb els seus